

**TYÖELÄMÄ- JA TASA-
ARVOVALIOKUNNAN LAUSUNTO
15/2008 vp**

**Hallituksen esitys laiksi Tekes — teknologian ja
innovaatioiden kehittämiskeskuksesta**

Talousvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 20 päivänä toukokuuta 2008 lähettäessään hallituksen esityksen laiksi Tekes — teknologian ja innovaatioiden kehittämiskeskuksesta (HE 57/2008 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi talousvaliokuntaan samalla määrännyt, että työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan on annettava asiasta lausunto talousvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- erityisasiantuntija Tuija Ypyä, työ- ja elinkeinoministeriö
- johtaja Riikka Heikinheimo ja teknologiajohtaja Tuomo Alasoini, Tekes
- johtaja Hannu Paju, Uudenmaan TE-keskus

- osastopäällikkö Kirsi Kosunen, Etelä-Savon TE-keskus
- apulaisjohtaja Marja Erkkilä, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- työympäristöasiantuntija Erkki Auvinen, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry
- tutkija Ulla Aitta, Akava ry
- asiantuntija Janica Yli-Karjula, Elinkeinoelämän keskusliitto EK
- puheenjohtaja Heidi Lindroth, Tekes TEK ry
- luottamusmies Kai Kippola, Tekesin henkilökuntayhdistys ry.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet Suomen Yrittäjät ry, Tampereen yliopisto, Työelämän tutkimuslaitos ja eläkkeellä oleva työministeriön työympäristöjohtaja Matti Salmenperä.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan annettavaksi uusi laki Tekes — teknologian ja innovaatioiden kehittämiskeskuksesta. Lakiin ehdotetaan otettavaksi perussäännökset kehittämiskeskuksen tehtävistä, johtamisesta, toimivallan jaosta ja ratkaisuvallan käytöstä. Ehdotuksessa otetaan hu-

mioon perustuslain vaatimukset säätää julkisen vallan tehtävistä lakitasolla ja täsmennetään asetuksenantovaltuutuksia.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2008.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on käsitellyt asiaa oman toimialansa osalta.

Työelämän kehittämisohjelma

Työelämän tuottavuuden ja laadun kehittämisohjelman (Tykes 2004—2009) tavoitteena on muuntaa työelämän kehittämistyöstä saadut kokemukset ja tutkimustulokset käytännön työkaluiksi suomalaisille työpaikoille. Tarkoitus on nostaa työorganisaatioiden kehittäminen keskeiseen asemaan työ- ja elinkeinohallinnon toiminnassa.

Tykes-ohjelman toiminta-ajatuksena on edistää työpaikoilla sellaisten ratkaisujen löytämistä, joilla vauhditetaan tuottavuuskehitystä tavalla, joka samanaikaisesti edistää henkilöstön työkykyä, hyvinvointia ja työelämässä pysymistä. Tarkoitus on, että johto ja henkilöstö pystyisivät työpaikoilla itse yhteistyössä ratkomaan ongelmat ja löytämään vastaukset kehittämistarpeisiinsa.

Vuosien 2004—2007 aikana on käynnistynyt yhteensä 735 projektia, joista runsas kolmannes on ollut teollisuudessa ja runsaat neljännekset yksityisellä palvelusektorilla ja kuntasektorilla. Mukana projekteissa on ollut 120 000 työntekijää.

Vuoden 2007 talousarviossa oli varattu 11,7 miljoonaa euroa Tykes-ohjelmaan ja 504 miljoonaa euroa Tekesin tutkimus-, kehitys- ja innovaatorahoitukseen.

Tykes-toiminnan yhdistäminen Tekesiin

Ministeriöjakoa muutettiin 1.1.2008 siten, että kauppa- ja teollisuusministeriö ja työministeriö lakkautettiin ja niiden tilalle perustettiin työ- ja elinkeinoministeriö. Organisaatiomuutoksen yhteydessä työministeriön toimialaan kuuluneet työelämän kehittämistä koskevat asiat (Työelämän kehittämisohjelma Tykes 2004—2009) siirrettiin työ- ja elinkeinoministeriön alaiselle Te-

kes — teknologian ja innovaatioiden kehittämiskeskukselle.

Suomalaiselle innovaatiopolitiikalle on ollut leimallista korostaa uusia teknologioita, teknologisia innovaatioita ja huipputiedettä kansakunnan kilpailukyvyyn kulmakivenä. Teknologiapoliitiikan saavutukset ovatkin olleet kiistattoman hyviä. Suomeen on syntynyt tiettyjen alojen huippuosaamista ja kansantalouden kannalta merkittäviä uusia vientituotteita.

Teknologisten innovaatioiden hyödyt ovat kuitenkin jääneet usein täysimääräisesti toteutumatta, koska niiden tueksi ei ole tehty tarvittavia muutoksia sosiaaliin ja organisatorisiin käytäntöihin. Jotta teknisen uudistuksen koko hyöty saadaan käyttöön, tarvitaan usein sitä vastaavia muutoksia esimerkiksi työn sisällössä ja työn järjestämistavoissa. Yhdistämällä tekniset ja sosiaaliset innovaatiot voidaan saada yhtäaikaisesti sekä tehoa että uutta mielekkyyttä työhön. Tämä ei kuitenkaan ole yksinkertaista, sillä sosiaalisten innovaatioiden hallinta on monesti teknologisia vaikeampaa. Jotta teknologisista ja sosiaalisista innovaatioista saataisiin työpaikoilla mahdollisimman suuri hyöty, on tärkeää saada työpaikkojen käyttöön kaikki se kokemus ja osaaminen, joka Tykes-ohjelman piirissä on kertynyt.

Valiokunta pitää perusteltuna ottaa Tekesin uudeksi tehtäväksi työelämän innovaatioperusteinen kehittäminen osana laaja-alaista innovaatiopolitiikkaa. Sosiaalisilla innovaatioilla ja työelämän toimintatapojen kehittämisellä voidaan monin tavoin lisätä kilpailukykyä ja tuottavuutta ja samalla parantaa työelämän laatua. Sosiaalisista innovaatioista voi myös itsessään muodostua markkinoilla myytäviä vientituotteita.

Työelämän kehittämistä koskevien asioiden siirtäminen Tekesiin avaa mahdollisuuden tarkastella erillään olleita innovaatiotoiminnan ulottuvuuksia toisiaan täydentävinä elementteinä ja saavuttaa näin synergiaetuja. Laaja-alaisen innovaatiopolitiikan myötä voidaan kehittää teknologia-, koulutus- ja työpolitiikkaa yhdessä tavalla, josta voi parhaimmillaan muodostua pie-

nen kansakunnan kilpailukyvyyn avain globaalis-
sa kilpailutilanteessa.

Yhdistämisellä on kuitenkin myös vaaransa. Uudistuksen haasteeksi voi muodostua kahden erilaisen ajattelutavan yhteensovittaminen, joista teknologisiin innovaatioihin perustuvalla ajattelulla on hallitseva asema niin Tekesissä kuin yhteiskunnassa laajemminkin. Tekesin vahva teknologiaperinne voi jäädä elämään omaa elämänsä ja vähitellen tukehduuttaa pienemmän partnerinsa. Tästä syystä on tärkeää varmistaa, että Tykes saa sen tehtävän ja uusien mahdollisuuksien hyödyntämisen kannalta riittävän vahvan aseman uudessa organisaatiossa. Innovaatiotoiminnan sosiaalisen ulottuvuuden kehittämiselle tulee varata riittävästi resursseja ja kehittymisen mahdollisuuksia. Käytännössä tämä merkitsee mm. sitä, että huolehditaan työelämän innovatiivisten tutkimus- ja kehittämishankkeiden riittävästä rahoituksesta ja varmistetaan toiminnalle tarpeelliset henkilöresurssit uudessa Tekes-organisaatiossa.

Valiokunta pitää tärkeänä lakiehdotuksen 2 §:n säännöstä, josta ilmenee Tekesin toimintakentän laajentuminen työelämän kehittämiseen. Valiokunta korostaa, että työelämän laadussa keskeinen merkitys on työhyvinvoinnin parantamisella. Pykälän perustelujen mukaan kehittämiskeskuksen toiminnan tavoitteena on elinkeinoelämän kehittäminen, mikä käsittää teollisuuden lisäksi sekä yksityisen että julkisen palvelutoiminnan kehittämisen teknologian ja innovaatioiden keinoin. Toiminnan tulee uudistaa elinkeinoja, kasvattaa jalostusarvoa, parantaa tuottavuutta ja työelämän laatua, lisätä vientiä sekä luoda työllisyyttä ja hyvinvointia.

Valiokunta painottaa erityisesti perustelujen mainintaa, jonka mukaan kehittämiskeskuksen tehtävänä on kehittää myös julkista palvelutoimintaa. Julkisen sektorin osuus on merkittävä työelämän kehittämisohjelman piirissä, jossa yksi merkittävä kehittämislohko ovat olleet sosiaali- ja terveysalan työpaikat. Valiokunta pitää välttämättömänä, että Tekes myös jatkossa osallistuu aktiivisesti julkisen sektorin toiminnan kehittämiseen.

Sosiaalisten ja teknologisten innovaatioiden yhdistämisellä voidaan edistää myös vajaakuntoisten työllistymistä. Innovatiiviset teknologiset ratkaisut yhdessä työnorganisointiin ja töiden järjestämiseen liittyvien uudistusten kanssa voivat avata monelle vajaakuntoiselle uusia mahdollisuuksia päästä työelämään ja helpottaa samalla myös työvoiman saatavuudessa olevia ongelmia.

Tekesin toiminnan ohjaus ja seuranta

Lakiehdotuksen 3 §:ssä säädetään kehittämiskeskuksen lakisääteisistä tehtävistä ja todetaan, että ministeriö voi tulosohjauksen kautta antaa kehittämiskeskukselle tehtäviä.

Jotta työelämän kehittämistoiminta saa uudessa organisaatiossa yhteiskunnallista ja kansantaloudellista merkitystään vastaavan aseman, valiokunta pitää tärkeänä, että tulosohjauksessa yksilöidään ainakin suuntaa-antavasti, missä suhteessa Tykes-resurssien tulee olla teknologiaresursseihin. Valiokunta katsoo, että täysin perusteltua olisi viiden vuoden siirtymäajan kuluessa pyrkiä pääsemään tasolle, jossa Tekesin varoista käytettäisiin merkittävästi nykyistä enemmän "sosiaalisten innovaatioiden" edistämiseen työorganisaatioissa.

Valiokunta pitää tärkeänä, että muutoksen toteutumista ja työelämän kehittämistoiminnan omaksumista luontevaksi osaksi innovaatiopolitiikkaa seurataan huolella. Erityisesti tulee seurata sitä, miten Tekesin varat jakautuivat teknologisten ja sosiaalisten innovaatioiden tukemisen kesken.

Työmarkkinajärjestöt ovat olleet aktiivisesti mukana alusta alkaen työelämän kehittämisohjelman muotoutumisessa ja kehittämisessä. Valiokunta pitää tärkeänä, että työmarkkinajärjestöt voivat myös jatkossa kiinteästi osallistua ja seurata työelämän kehittämistoimintaa ja ohjata sen vakiinnuttamista osaksi laaja-alaista innovaatiopolitiikkaa.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta kiinnittää huomiota myös naisten ja miesten tekemän tutkimustoiminnan tasa-arvoisiin rahoitusmahdollisuuksiin. Valiokunta pitää tärkeänä, että Teke-

sissä seurataan sitä, miten Tekesin jakamat tutkimusrahat jakautuvat naisten ja miesten hakemien tutkimusapurahojen kesken. Jos epäsuhtaa ilmenee, tulee selvittää epäsuhtaan syyt ja miettiä, voidaanko tilannetta ohjata nykyistä systemaattisemmin tasa-arvoiseen suuntaan.

Henkilöstön asema ja jaksaminen

Lakiehdotuksen 5 §:n mukaan hallituksen jäsenistä yhden tulee olla kehittämiskeskuksen henkilöstön keskuudestaan ehdottama. Hyvä johtaminen, johon kuuluu henkilöstön aito mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa työtään ja työolosuhteitaan koskevaan päätöksentekoon, on keskeinen työhyvinvointia luova tekijä. Valiokunta pitää tärkeänä, että julkisissa organisaatioissa kehitetään johtamista ja hyödynnetään osallistavan johtamisjärjestelmän ja toimivien yhteistointamennettelyjen antamia mahdollisuuksia. Henkilöstön edustajan mahdollisuudella osallistua tasavertaisena jäsenenä hallituksen työhön on tässä tärkeä merkitys.

Tykes on toiminut projektimuotoisesti, ja sitä hoitanut henkilöstö on toiminut pitkään määrääi-

kaisissa palvelussuhteissa. Valiokunta pitää tärkeänä, että Tykesiä hoitavan henkilöstön tehtävät vakinaistetaan Tykes-toiminnan yhdistyessä osaksi Tekesiä.

Tekesin henkilöstöjärjestöt ovat kiinnittäneet valiokunnan huomiota henkilöstön kuormituksen jatkuvaan lisääntymiseen ja siihen, että tehtäväkentän laajenemisesta huolimatta henkilöstön määrä on pysynyt samana. Tämä on henkilöstöjärjestöjen mukaan näkyneet työkuorman lisääntymisenä ja työuupumuksena.

Valiokunta pitää tärkeänä, että Tekesissä pidetään hyvää huolta työntekijöiden jaksamisesta ja hyvinvoinnista. Tämä edellyttää, että muutosten keskellä huolehditaan paitsi henkilöstön oikeasta mitoituksesta myös henkilöstön mahdollisuuksista kehittää itseään ja kouluttautua vastaamaan uusiin haasteisiin.

Lausunto

Lausuntonaan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta esittää,

että talousvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 12 päivänä kesäkuuta 2008

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Arto Satonen /kok
vpj. Jukka Gustafsson /sd
jäs. Susanna Haapoja /kesk (osittain)
Hannakaisa Heikkinen /kesk
Anna-Maja Henriksson /r
Arja Karhuvaara /kok
Johanna Karimäki /vihr
Merja Kuusisto /sd

Esa Lahtela /sd (osittain)
Jari Larikka /kok
Markus Mustajärvi /vas
Paula Sihto /kesk
Katja Taimela /sd
Tarja Tallqvist /kd
vjäs. Henna Virkkunen /kok.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Ritva Bäckström.